

Урок № 22-23

Дата: 23.10.2021

Тема: Україна у складі СРСР (1921-1991рр.)

Мета: охарактеризувати розвиток Україна у складі СРСР (1921-1991рр.); розвивати аналітичне мислення, навички, здібності пам'ять; виховувати інтерес до історичного минулого та повагу до Батьківщини .

Хід уроку:

Утворення СРСР було обумовлено дією як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів:

- ✓ територіальні межі республік, які увійшли до Радянського Союзу, були об'єднані в межах колишньої Російської імперії. Між ними існували історично установлені тісні економічні зв'язки, і як наслідок, певна спеціалізація економічних районів та розподіл праці.
- ✓ у роки громадянської війни 1917 - 1920рр. між радянськими республіками склався воєнно - політичний союз, а пізніше у 1921 - 1922рр., воєнно - господарський та дипломатичний союз. Виникла так звана «договірна федерація» радянських держав, де функції загальнофедеративних органів влади виконували органи влади Радянської Росії.
- ✓ головною причиною утворення СРСР стало посилення впливу у всіх республіках єдиної, жорстко централізованої більшовицької партії, керівництво якої взяло курс на негайне об'єднання республік в єдину державу і здійснило це об'єднання за власним сценарієм.

Після громадянської війни постало питання про остаточне врегулювання відносин між республіками. Для цього була утворена спеціальна комісія на чолі з наркомом національностей Й. Сталіним. Комісія розробила так званий «план автономізації», який передбачав включення республік на правах автономій до складу Російської федерації.

Серед керівників України існували різні точки зору відносно майбутнього союзу. Манільський, перший секретар ЦК КП(б)У, повністю поділяв сталінську платформу «автономізації». Значно реалістичнішою, ніж лінія керівництва КП(б)У, була позиція радянського уряду України, керованого Х. Г. Раковським. Віддавши на початку своєї діяльності данину національному нігілізмові, Раковський невдовзі став палким прибічником федеративного державного устрою з наголосом на забезпеченні реальної самостійності республіки у вирішенні своїх внутрішніх питань. Однорумцями Раковського були його заступник М. В. Фрунзе, нарком юстиції М. Скрипник, нарком освіти, згодом голова київського губвиконкому Г. Ф. Гринько. В шойно створеному Союзі вони бачили єдину, керовану із центру, державу. Проте водночас вони вважали необхідним так узгодити суверенітет союзу і суверенітети республіки, щоб вони не заперечували і не знищували один одного. На думку Х. Г. Раковського, належало надати республікам досить широкі фінансові й, зокрема, бюджетні права, які б забезпечували можливість прояву їх власної державно-адміністративної, культурної, господарської ініціативи.

В. Ленін відкинув сталінський план, назвавши його шовіністичним, і розробив власний план, за яким усі республіки, включаючи Російську федерацію, на рівних правах входили до складу Союзу Радянських Соціалістичних Республік, зберігаючи за собою право вільного виходу.

10 грудня 1922 р. в Харкові відкрився VII Всеукраїнський з'їзд рад. Його делегати схвалили декларацію про утворення Союзу РСР і проект основ конституції СРСР. Вони звернулися до всіх республік із закликом негайно розпочати законодавче оформлення єдиної держави. І Всесоюзний з'їзд рад 30 грудня 1922 року прийняв рішення про утворення СРСР. До його складу увійшли Російська Федерація, Українська РСР, Білоруська РСР, Закавказька федерація (Грузія, Вірменія, Азербайджан).

Юридичне оформлення СРСР остаточно завершилося в 1924 році, коли була прийнята Конституція СРСР.

Після банкрутства політики «воєнного комунізму» Радянська влада запровадила нову економічну політику. X з'їзд РКП(б) (березень 1921 року) затвердив резолюцію «Про заміну розкладки натуральним налогом». Завдяки продподатку замість розкладки селянин міг на власний розсуд використовувати надлишки. Сесія ВУЦВК ухвалила закон про заміну продрозкладки податком, а Раднарком УСРР видав декрет про норми та розмір податку. Продподаток визначився в 117 млн. пудів замість встановленої раніше розкладки в 160 млн. пудів.

Почався розвиток торгівлі, якому сприяла і грошова реформа (1924р). Запровадження товарно-грошових відносин, легалізація приватної торгівлі і зміцнення фінансів стимулювали підприємницьку діяльність.

Поєднання різних форм власності дало можливість досягти значних зрушень у народному господарстві.

Формуванню ринку засобів виробництва допомогла і діяльність організацій, що здійснювали закупівлю сировини, планування торговельних операцій тощо. Важливе значення мав розвиток різних форм кооперації: споживчої, кустарно-промислової, сільськогосподарської та інших. Так, створення Всеукраїнської спілки скотарської і молочної кооперації «Добробут» дало можливість у 1925-1926 рр. заготовити 682 тис. пудів м'яса.

Створювалися трести-виробничі об'єднання переважно однорідних підприємств, які повинні були працювати на принципах госпрозрахунку. Усього в республіці було створено 27 республіканських і 54 губернських трестів.

На кінець 20-х років економіка України в умовах НЕПу наближалася до показників 1913р. Майже подвоїлось виробництво промислової продукції.

У грудні 1925 р. XIV з'їзд РКП(б) проголосив курс на індустріалізацію: передбачалося прискорення промислового росту Радянського Союзу і досягнення ним у короткі строки рівня розвитку економічно розвинутих країн світу. Індустріалізацію передбачалося здійснювати плановими методами (п'ятирічками).

- ✓ Радянський Союз міг розраховувати лише на внутрішні джерела фінансування індустріалізації;
- ✓ Не вистачало кваліфікованих кадрових робітників та інженерів, хоч Україна в цьому плані була в більш вигідному становищі;
- ✓ Низький рівень економічної освіти у радянського керівництва, відсутність досвіду здійснення планової індустріалізації.

Запитання для самоперевірки:

1. Що вам відомо про фактори утворення СРСР?

2. Що вам відомо про НЕП?

Домашнє завдання: дати відповіді на питання для самоперевірки, законспектувати матеріал з теми;

Рекомендована література: Кульчицький С.В., Власов В.С. Історія України: підручн. для 11 загальноосвіт. навч. Закл / С.В. Кульчицький, В.С. Власов. – Київ: Літера ЛТД, 2019. Сорочинська Н.М., Гісем О.О. Історія України: підручник для 11 кл. закл. загальн. серед. освіти / Н.М. Сорочинська, О.О. Гісем. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2019. Хлібовська Г.М. Історія України. Рівень стандарту: підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти / Г.М. Хлібовська, О.В. Науумчук, М.Є. Крижановська, І.Б. Гирич, І.О. Бурнейко. - Тернопіль: Астон, 2019. – 256 с.

*Шановні учні! Нагадую, що на виконанні вами завдання чекає моя електронна пошта:
kvasha.n.v@gmail.com або Вайбер чи Телеграм за номером: 093-74-98-200,
але не пізніше 20:00*